Euroopan unionin
virallinen lehti

FI
C-sarja

C/2025/3173

20.6.2025

Euroopan alueiden komitean suuntaa-antava lausunto – Eurooppalainen valtamerisopimus

(C/2025/3173)

Yleisesittelijä: Mätta IVARSSON (SE, Vihreät), Skånen aluevaltuuston jäsen

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA (AK),

1. kannattaa Euroopan komission aloitetta tehdä valtameriä koskevista EU:n toimintapolitiikoista johdonmukaisempia. Jotta Eurooppa voisi asemoitua merimahdiksi ja hyödyntää valtamerten tarjoamat mahdollisuudet, eurooppalaisessa valtamerisopimuksessa olisi käsiteltävä kestävyyden eri ulottuvuuksia: valtamerten suojelua ja ennallistamista, kestävän sinisen talouden kehittämistä, meriosaamista ja -tutkimusta, valtamerten paikkalähtöistä hallinnointia sekä kansalaisten hyvinvointia rannikkoalueilla ja muilla alueilla, joilla on yhteyksiä valtameriin. Valtamerten kokonaisvaltainen hallinnointi edellyttää myös monitasoista hallintokehystä ja erityisesti paikallis- ja alueviranomaisten tiivistä osallistumista sekä valtamerten terveyteen vaikuttavan maalla tapahtuvan toiminnan huomioon ottamista.

2. tähdentää, että näiden painopisteiden väliset yhteydet on varmistettava valtameriympäristöjen suojelemiseksi sekä rannikko- ja muiden alueiden paikallis- ja alueyhteisöjen taloudellisen häiriönsietokyvyn ja kilpailukyvyn tukemiseksi ja niiden hyvinvoinnin turvaamiseksi, sillä monissa näistä yhteisöistä hyvinvointi ja vauraus ovat pitkällä aikavälillä riippuvaisia terveistä valtameristä. Lisäksi on tarpeen huolehtia rannikkoyhteisöjen, pienimuotoista kalastusta harjoittavien yhteisöjen ja muiden sidosryhmien aktiivisesta osallistumisesta valtameriä koskevaan päätöksentekoon ja auttaa asianomaisia ihmisiä ja kalastusyhteisöjä, jotka myös tarjoavat rannikoilla asuville mahdollisia elinkeinoja, suojautumaan paremmin valtamerten tilan heikkenemisen ja luonnonuhkien sekä ihmisen aiheuttaman ympäristön pilaantumisen seurauksilta.

3. muistuttaa, että on olennaisen tärkeää saavuttaa meristrategiapuitedirektiivissä tarkoitettu ympäristön hyvä tila, sillä hyväkuntoinen meriympäristö on talouden vakauden tukipilari ja auttaa lievittämään ilmastonmuutoksen vaikutuksia Euroopan rannikkoalueisiin, kuten Euroopan ympäristökeskuksen (EEA) vuonna 2024 antamassa eurooppalaisessa ilmastoriskien arvioinnissa ([1]) todetaan.

4. arvostaa Euroopan komission päätöstä käynnistää uusi poliittinen sykli uuden eurooppalaisen valtamerisopimuksen laatimisella ja komission halua omaksua strateginen ja kokonaisvaltainen lähestymistapa valtameriin. Komitea pyytää Euroopan komissiota tiedottamaan säännöllisin väliajoin sopimuksen täytäntöönpanosta ja laatimaan etenemissuunnitelman siihen liittyvien sitoumusten tekemisestä.

5. painottaa, että merialojen toimintaan osoitetaan liian vähän rahoitusta, ja pyytää varaamaan riittävästi rahoitusta oikeudenmukaiseen siirtymään, jolla luodaan mahdollisimman vähän haittavaikutuksia aiheuttava ja uusintava meritalous, sekä meriekosysteemien tehokkaaseen suojeluun ja ennallistamiseen ja tieteelliseen tutkimukseen. Valtamerisopimuksen tulisi auttaa luomaan innovatiivisia rahoitusmekanismeja ja kannustimia kestävien käytäntöjen omaksumiseksi.

6. korostaa, että seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä olisi tarjottava asianmukaisia rahoitusvälineitä, joiden on sovittava erilaisiin paikallisiin sosioekonomisiin rakenteisiin. Tämä edellyttää, että näiden välineiden hallinnoimista varten kehitetään kokonaisvaltainen monitasoisen hallinnon malli, johon otetaan mukaan valtio-, alue- ja paikallistason viranomaiset.

7. muistuttaa EU:n pitkän aikavälin maaseutuvision ([2]) laatimisen yhteydessä saaduista kokemuksista ja painottaa tarvetta varmistaa, että kaikissa EU:n toimintapolitiikoissa otetaan huomioon rannikko- ja sisämaa-alueiden molempia hyödyttävät kytkökset ja hyödynnetään mahdollisimman hyvin rannikko- ja sisämaa-alueiden vahvaa keskinäistä riippuvuutta.

([1]) EEA:n raportti 01/2024, *European Climate Risk Assessment*.
([2]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”EU:n pitkän aikavälin maaseutuvisio” (EUVL C 270, 13.7.2022, s. 18).

Valtamerten kokonaisvaltainen hallinnointi

8. painottaa, että terveet valtameret ovat olennaisen tärkeitä EU:lle, sen jäsenvaltioille, paikallis- ja alueviranomaisille ja EU:n kansalaisille, sillä ne ylläpitävät biologista monimuotoisuutta, edistävät taloutta, tukevat hyvinvointia ja ovat edellytys meriekosysteemien kestävälle hyödyntämiselle ja auttavat siten elintarvikeomavaraisuuden saavuttamisessa. Valtameret ovat vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa monin eri tavoin, ja niillä on valtava merkitys ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti, strategisesti ja virkistystarkoituksissa.

9. suhtautuu myönteisesti komission pyrkimyksiin muuttaa valtameripolitiikkaansa strategisesti niin, että muun muassa seuraavassa luetellut tavoitteet, välineet, toimintapolitiikat ja painopisteet ovat johdonmukaisempia ja tuottavat enemmän synergiaa:

a) Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa kuvatut ja EU:n ja jäsenvaltioiden kansainvälisten sitoumusten mukaiset unionin yleiset ympäristötavoitteet, Draghin raportissa kaavailtu Euroopan parempi kilpailukyky ja Niinistön raportissa hahmoteltu Euroopan siviili- ja puolustusvalmius

b) Euroopan poliittiset vaikutusvallan alat, kuten valtameridiplomatia ja vahvemman kansainvälisen ja alueellisen valtamerihallinnoinnin edistäminen

c) toimintapolitiikat eri aloilla: yhteinen kalastuspolitiikka, sininen talous, EU:n valtameritutkimus- ja -innovointistrategia, ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeva suunnitelma.

Komitea painottaa, että tällaista kokonaisvaltaista toimintamallia ollaan ottamassa käyttöön globaalissa tilanteessa, jossa kansakunnat kohtelevat valtameriä kuin maavyöhykkeitä ja käyvät niistä aluekiistoja. AK:n mielestä valtamerisopimukseen olisikin sisällytettävä myös neljäs ulottuvuus eli

d) olisi kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota kiistanalaisiin merten luonnonvaroihin ja valtamerten suurempaan geostrategiseen merkitykseen monenvälisessä, hajanaisessa maailmassa. Ajatus on samansuuntainen kuin painotettaessa ”selviytymiskykyisten meri- ja maaulkoraja-alueiden merkitystä Euroopan unionin turvallisuudelle ja häiriönsietokyvylle, sillä nämä alueet ovat maantieteellisesti portti EU:hun” ([3]). Komitea korostaa, että uusien geopoliittisten uhkien vuoksi on yhä tarpeellisempaa huolehtia asianmukaisesta merten aluesuunnittelusta ja alueiden osoittamisesta erilaisia toimintoja varten ja varoa aiheuttamasta tilanahtautta.

e) Lisäksi olisi otettava tavoitteeksi hallinnointijärjestelmien ja koordinointimekanismien parantaminen maailmanlaajuisella, alueellisella ja kansallisella tasolla ekosysteemien yhdennetyn hallinnoinnin ja rannikkoyhteisöjen suojelun varmistamiseksi.

10. painottaa, että merielinkeinojen pitkän aikavälin taloudellisen potentiaalin maksimointi edellyttää terveitä valtameriä. Meriekosysteemien suojelun ja kestävän hoidon on oltava valtamerisopimuksessa keskeisellä sijalla, sillä terveet ekosysteemit ovat ehdoton edellytys merestä riippuvaisten elinkeinojen tuottavuudelle, häiriönsietokyvylle ja tulevalle kehitykselle.

11. huomauttaa, että kokonaisvaltainen politiikka ei tarkoita yhtä samanlaista toimintamallia, jota sovelletaan erotuksetta kaikilla alueilla ottamatta huomioon paikallisia eroja, vaan alue- ja paikallisyhteisöjen erilaiset tarpeet ja edut on huomioitava ja on tunnustettava, ettei saman ratkaisun soveltaminen kaikkialla ole tehokasta eikä kestävää. Meripolitiikkaa olisikin kehitettävä tiiviissä yhteistyössä paikallis- ja alueviranomaisten ja kansalaisten kanssa monitasoisen hallinnon, toissijaisuusperiaatteen aktiivisen toteuttamisen ja kumppanuuden periaatteiden pohjalta, jotta tuloksena olisi räätälöityjä, tilannekohtaisia toimintamalleja, joissa otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet ja jotka helpottavat hyvien käytäntöjen vaihtoa ja yhteistyötä mereen liittyvien toimialojen välillä.

12. pitää tärkeänä, että valtamerten hallinnointi nojaa johdonmukaiseen, vankkaan politiikkaan ja oikeudellisesti sitoviin tavoitteisiin, joiden toteutumista seurataan säännöllisin väliajoin ja joiden saavuttamisesta huolehditaan tarvittaessa täytäntöönpanotoimin. Tätä varten olisi tiivistettävä yhteyttä meristrategiapuitedirektiivin ja merten aluesuunnitteluta-voitteiden välillä.

13. palauttaa mieliin EU:n meri- ja vesiasioista vastaavien johtajien kesäkuussa 2024 pitämän kokouksen päätelmät ([4]), joissa vaaditaan lisätoimia meriekosysteemien ympäristön hyvän tilan varmistamiseksi ja erityisesti meristrategiapuitedirektiivin laajentamista kattavaksi meriä koskevaksi EU-lainsäädännöksi.

([3]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Euroopan alueiden häiriönkestävyydestä huolehtiminen: talouden häiriönsietokyvyn vahvistaminen paikallis- ja aluetasolla sisämarkkinoiden strategisen kehittämisen yhteydessä” (EUVL C, C/2024/7061, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7061/oj).

([4]) *Informal Meeting of EU Marine and Water Directors – Final conclusions*, 13.–14. kesäkuuta 2024.

14. kehottaa perustamaan komission jäsenten kollegioon kalastus- ja valtameriasioista vastaavan komission jäsenen johdolla toimivan, valtamerisopimuksen täytäntöönpanoa käsittelevän hankeryhmän, jonka tehtävänä on varmistaa, että täytäntöönpanossa sovelletaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa.

Haittavaikutuksiltaan vähäinen sininen talous

15. korostaa tarvetta tukea kolminkertaisesta ympäristökriisistä kärsiviä tai niitä voimistavia merielinkeinoja oikeudenmukaisessa siirtymässä kohti haittavaikutuksiltaan vähäistä sinistä taloutta, jossa kunnioitetaan maapallon sietokyvyn rajoja ja valtamerten kestokykyä.

16. tähdentää merten aluesuunnittelun merkitystä ympäristö- ja ilmastotoimien, sosioekonomiseen hyvinvointiin tähtäävän toiminnan ja elinkeinopolitiikkojen johdonmukaisuuden varmistamisessa. Komitea myöntää, että ns. tilanahtaus EU:n vesillä on haaste, ja korostaa, että toimintojen rinnakkaisuus voi olla strateginen keino edistää biologista monimuotoisuutta koskevien EU:n ja kansainvälisten tavoitteiden saavuttamista ja tukea samalla paikallisyhteisöjä. Komitea painottaa, että mahdollisuutta tuottaa uusiutuvaa energiaa merellä samoilla alueilla vähävaikutteisen kalastuksen tai alhaisen trofiatason vesiviljelyn kanssa on tutkittava merten aluesuunnittelukehyksessä.

17. muistuttaa, että merituulivoiman käyttöönotolla on keskeinen rooli Euroopan vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa ja Euroopan kilpailukyvyn ja energian toimitusvarmuuden turvaamisessa. Komitea peräänkuuluttaa merienergiaa koskevia rajatylittäviä tarjouskilpailuja, jotta voidaan rajoittaa merialueiden käyttöön liittyviä ristiriitoja ja järkeistää energiainfrastruktuureja. Asianmukaisten energiastrategioiden laatiminen on uskottava paikallis- ja alueviranomaisten tehtäväksi.

18. kehottaa komissiota suojelemaan Euroopan merienergiateollisuutta epäreilulta kilpailulta siten, että vahvistetaan vähimmäishinnat, edellytetään, että suurin osa arvoketjusta pysyy Euroopassa, vahvistetaan uudet kriteerit merienergiaa koskeviin tarjouskilpailuihin muun muassa ottamalla käyttöön muuhun kuin hintaan liittyviä pakollisia kriteerejä, jotka koskevat biologista monimuotoisuutta, sosiaalisia näkökohtia ja kiertotaloutta, ja yhdistetään nämä hankkeet lähialueiden biologisen monimuotoisuuden ennallistamisohjelmiin.

19. toteaa, että eri toiminnot voivat olla yhteisvaikutteisia tai vastavaikutteisia niiden luonteesta, ajasta ja paikasta riippuen. Valtamerisopimuksella olisi parannettava mahdollisuuksia varmistaa paikallisen aluesuunnittelun avulla, että merialan elinkeinot tuottavat mahdollisimman paljon synergiaa ja että myönnytysten tarve on mahdollisimman pieni ja hallinnassa. Komitea painottaa, että myönnytyksiä ei voida tehdä merisuojelualueilla.

Elintarvikkeet

20. toteaa, että kalavarojen määrä on rajallinen ja tiukasti sidoksissa meriekosysteemien yleiseen laatuun. EU:n pitkän aikavälin elintarvikeomavaraisuus on edelleen unionin keskeinen strateginen tavoite, jonka saavuttaminen edellyttää meriekosysteemien kestävää hoitoa. Komitea tunnustaa valtamerten sekä merialan ammattilaisten perinteisen tietämyksen merkityksen kalatalouden ja vesiviljelyn tarjoaman arvokkaan ruoan tuotannossa, ja asiaan on kiinnitetty huomiota myös tiedonannossa ”Maataloutta ja elintarvikkeita koskeva visio” ([5]). Meriekosysteemien terveyteen vaikuttaa myös maatalouspolitiikka, ja ravinteiden valuminen ja rehevöityminen aiheuttavat haasteita sekä unionin ympäristötavoitteiden saavuttamiselle että kalastusalalle.

21. katsoo, että kestävästi hoidetut kalakannat ovat kriittisen tärkeitä, jotta kalastus säilyy kannattavana ja työpaikkoja on tarjolla kalastusalalla ja siitä riippuvaisissa paikallisissa toimitusketjuissa. Pienimuotoinen kalastus hyödyttää paikallisyhteisöjä eniten ja on käytännöiltään ympäristöystävällisempää. Sitä olisi tuettava pitkän aikavälin kestävyyden turvaamiseksi. Kalastus kuuluu olennaisesti monien rannikkoyhteisöjen kulttuuriin ja talouteen. Liikakalastetut, uhanalaiset ja elpymässä olevat kalakannat olisi ennallistettava, ja olisi pyrittävä varmistamaan, etteivät valtamerten elolliset luonnonvarat joudu enää liikakalastuksen kohteeksi, ottaen huomioon kolmansien maiden kalastuslaivastojen harjoittaman laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen (LIS-kalastus) vaikutukset. Näin voidaan tukea rannikolla asuvien kalastajien toiminnan pitkän aikavälin kestävyyttä. Lisäksi olisi puututtava haitallisten vieraslajien leviämisen vaikutuksiin.

22. painottaa tarvetta muuttaa kulutustottumuksia EU:ssa niin, että riippuvuus tuontituotteista vähenee paikallisen tuotannon hyväksi. Paikallisilla ja alueellisilla kehityshankkeilla voidaan edistää sellaisten paikallisesti tuotettujen tuotteiden kulutusta, joiden toimitusketjut ovat lyhyitä. Komitea muistuttaa, että teollisella vesiviljelyllä voi olla haitallisia vaikutuksia paikallisiin luonnonvaroihin ja kolmansien maiden luonnonvaroihin, jos se johtaa liikakalastukseen kalajauhon tuottamiseksi. Onkin pyrittävä siirtymään haittavaikutuksiltaan vähäiseen vesiviljelyyn, erityisesti levien ja simpukoiden tuotantoon, sillä se on kestäväpohjaisin vaihtoehto vesiluonnonvaroista saatavan proteiinin tuotantoon, kun kalavarat hupenevat ja niitä on suojeltava.

([5]) COM(2025) 75 final.

23. huomauttaa, että syrjäisimmillä alueilla, joiden merialueiden laajuus on yhteenlaskettuna yli puolet koko EU:n talousvyöhykkeiden laajuudesta, merten biologisia luonnonvaroja ei ole vielä kartoitettu. Niiden tehokas ja kestävä hoito, jonka tavoitteena olisi myös taloudellisten, sosiaalisten ja työllisyyshyötyjen tuottaminen sekä elintarvikkeiden saatavuuden parantaminen, hyödyttäisi paitsi asianomaisia alueita myös koko EU:ta.

24. katsoo, että alhaisen trofiatason vesiviljelyn kehittämisellä voi olla tärkeä rooli elintarviketurvan ja työllisyyden kannalta erityisesti maaseutualueilla, ja pitää tarpeellisena edistää kestävää vesiviljelyä.

25. muistuttaa, että EU on maailman suurin kalojen ja äyriäisten markkina-alue ja että unionilla on siten suuri vastuu luonnonvarojen kestävästä hoidosta. Samalla on kuitenkin erittäin tärkeää suojella eurooppalaista kalastuslaivastoa ja kalastusalaa epäreilulta maailmanlaajuiselta kilpailulta ja varmistaa, että toimintaedellytykset ovat tasavertaiset muualta tuotavien kala- ja äyriäistuotteiden kanssa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä laittomaan, ilmoittamattomaan ja sääntelemättömään kalastukseen sekä ympäristöä vahingoittaviin käytäntöihin.

Matkailu

26. pitää tärkeänä kestävän matkailun roolia rannikkoalueilla ja sen merkitystä rannikkoyhteisöjen hyvinvoinnin kannalta. Epäsuhtainen matkailu on kuitenkin riski herkillä alueilla, missä ekosysteemit ovat hauraita. Komitea katsoo, että valtamerisopimuksen tulisi auttaa laatimaan välineitä ja mekanismeja, joiden avulla pystytään minimoimaan liikahyödyntämisen ja ympäristön ja kulttuuriperinnön vahingoittumisen riskit, joita hallitsemattomat ja sääntelemättömät, tiettyyn paikkaan ja tiettyyn ajankohtaan keskittyvät matkailijavirrat aiheuttavat.

27. pitää puhtaita valtameriä tärkeinä myös rannikkomatkailun houkuttelevuuden turvaamiseksi pitkällä aikavälillä luonnonvarojen ja kulttuuriresurssien kestävän käytön avulla ja painottaa, että merisuojelualueista on ollut monenlaista hyötyä paikalliselle matkailutoiminnalle.

28. toteaa, että Euroopan unionin tavoite saada 30 prosenttia merialueista suojelun piiriin ja kullakin alueella 10 prosenttia tiukan suojelun piiriin on vielä kaukana. Lisäksi merellä tapahtuvaa toimintaa säännellään yli 80 prosentilla EU:n merisuojelualueista vain minimitasolla.

29. kehottaa kieltämään vahingollisen kalastustoiminnan, kuten pohjatroolauksen, kaikilla merisuojelualueilla. Teollisella pelagisella troolikalastuksella on joillakin alueilla haitallisia vaikutuksia erityisesti rannikkokalastukseen ja paikallisyhteisöihin.

Kestävyysajattelun mukainen kiertotalous

30. painottaa, että alueilla on erilaista potentiaalia, joka on tiukasti sidoksissa niiden fyysisiin ja maantieteellisiin ominaisuuksiin. Merituulipuistojen, vuorovesienergian ja merilämpövoimaloiden kehitys tarjoaa mahdollisuuksia kestävään energiantuotantoon.

31. muistuttaa, että merituulivoiman käyttöönotolla on keskeinen rooli Euroopan vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa ja Euroopan kilpailukyvyn ja energian toimitusvarmuuden turvaamisessa. Komitea toteaa, että merellä tuotettavaa uusiutuvaa energiaa koskevassa EU:n strategiassa ehdotetaan konkreettisia tapoja tukea alan pitkäaikaista kestävää kehitystä, ja korostaa, että on investoitava edelleen verkko- ja yhdysjohtoinfrastruktuuriin, jota tarvitaan helpottamaan uusiutuvan merienergian kehittämistä.

32. kehottaa paikallis- ja alueviranomaisia laatimaan asianmukaisia energiastrategioita, joissa pääpaino on rajatylittävien tarjouskilpailujen tukemisessa ja energiainfrastruktuurin käytön järkeistämisessä.

33. katsoo, että valtamerisopimuksessa olisi kehotettava suhtautumaan valtamerten kaivostoimintaan tiedelähtöisesti ja varovaisuudella, jotta ei aiheutettaisi mahdollisesti peruuttamattomia vaikutuksia meriekosysteemeihin ja biologiseen monimuotoisuuteen. Huomioon on otettava myös todennäköiset yhteentörmäykset muiden elinkeinotoimintojen, kuten kalastuksen, vesiviljelyn ja matkailun, kanssa. Komitea tähdentää tässä yhteydessä myös sitä, että on tärkeää tiedottaa väestölle merituulipuistojen käyttöönotosta ja niiden tärkeästä roolista energiasiirtymässä.

34. korostaa, että kaikenlaista meriympäristön pilaantumista, myös kemiallista ja muovisaastetta, on torjuttava nk. lähteestä mereen -ajattelutavan mukaisesti.

35. kehottaa EU:ta ottamaan johtavan roolin ja huolehtimaan siitä, että hyväksytään kunnianhimoinen maailmanlaajuinen muovisopimus, joka kattaa muovin, myös kertakäyttömuovien, mikromuovien ja pyydysten, koko elinkaaren sekä vaaralliset kemialliset lisäaineet ja johon sisältyy muovin tuotantoon ja vähentämiseen keskittyviä alkupään toimenpiteitä.

Meriliikenne

36. toteaa, että EU voi vaikuttaa asioihin ratkaisevasti kansainvälisenä johtajana Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO), jossa säännellään valtaosaa meriliikenteestä.

37. korostaa laivanrakennusteollisuuden merkitystä monille rannikkoalueille ja eurooppalaisen laivanrakennusteollisuuden merkitystä Euroopan strategiselle riippumattomuudelle ja kehottaa Euroopan komissiota tukemaan innovointia ja kestävyyttä laivanrakennuksessa.

38. huomauttaa, että EU:n liikennealan säännöstössä ([6]) on maissa tapahtuvaa jätehuoltoa koskevia säännöksiä, joiden mukaan satamissa on oltava jätteen vastaanottolaitteita ja jätteet on toimitettava näihin laitteisiin. Komitea painottaa, että on myös puututtava merenkulun aiheuttamiin ilmansaasteisiin sekä merellä että satamissa.

39. pitää tärkeänä, että noudatetaan AK:n antamia suosituksia ([7]), erityisesti suositusta, joka koskee tarvetta luoda kannustimia (esimerkiksi yksi maksu) jätteiden toimittamiseksi aluksista satamiin.

40. muistuttaa kansainvälisen meriliikenteen merkityksestä Euroopan satamakaupungeille ja -alueille ja viittaa lausuntoonsa ([8]), jossa suositellaan, että ”satamien ja satamakaupunkien kehittämishaasteet otetaan huomioon EU:n toimintapolitiikoissa, jotka koskevat liikennettä, merielinkeinoja ja meri- ja vesiympäristön suojelua”. Komitea suhtautuu myönteisesti EU:n satamastrategian hyväksymiseen vuonna 2026 ja vaatii, että strategiassa käsitellään tarvetta tehdä laivaliikenteestä vähähiilistä, mukauttaa satamainfrastruktuuria ilmastonmuutoksen valossa ja varmistaa, että EU:n satamissa sovellettavat käytännöt ovat sellaisia, ettei maapallon sietokyky ylity. Komitea huomauttaa, että energia on alan suurin kustannuserä. Uusiutuviin ja vähähiilisiin energialähteisiin siirtymiseen liittyviä haasteita ovat muun muassa rahoitus ja kalastuskapasiteetin ylärajat, sillä uudet teknologiat lisäävät painoa enemmän kuin perinteiset dieselmoottorit.

Ympäristön, meri- ja rannikkoalueiden ekosysteemien ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ennallistaminen

41. toteaa, että ekosysteemien vaaliminen, merten biologisen monimuotoisuuden suojelu ja mereen liittyvä sosioekonominen toiminta ja elintarviketuotanto ovat tiiviisti sidoksissa toisiinsa. Valtamerillä on tärkeä tehtävä ilmastonmuutoksen torjunnassa. Meriekosysteemit, kuten myös kosteikot ja koralliriutat, toimivat luonnollisina puskureina myrskyjä ja rannikoiden eroosiota vastaan, ja niillä on tärkeä rooli infrastruktuurin, elämän ja elinkeinojen suojelemisessa äärimmäisiltä sääoloilta ja hitaasti eteneviltä ilmiöiltä.

42. katsoo, että pyrittäessä vähentämään meriliikenteestä aiheutuvia ilmansaasteita on myös otettava tasapainoisten toimenpiteiden avulla huomioon, että tietyt alueet ovat perushyödykkeiden saannissa täysin riippuvaisia meriliikenteestä.

([6]) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/883, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamiseen tarkoitetuista satamassa olevista vastaanottolaitteista, direktiivin 2010/65/EU muuttamisesta ja direktiivin 2000/59/EY kumoamisesta (EUVL L 151, 7.6.2019, s. 116, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0883).

([7]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Paikallis- ja alueviranomaiset ja meriympäristön suojelu” (EUVL C 300, 27.7.2021, s. 36).

([8]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Satamakaupunkien ja satama-alueiden elvyttäminen” (EUVL C 207, 30.6.2017, s. 25).

43. toteaa, että EU:ssa on runsaasti lainsäädäntöä ja säännöstöä meriekosysteemien suojelusta ja ennallistamisesta ([9]), ja painottaa tarvetta saavuttaa nk. ympäristön hyvä tila valtamerissä, mikä edellyttää tasapainoista tiede- ja ekosysteemilähtöistä toimintamallia ihmisen toiminnan hallinnoimiseksi merillä sekä suojeltujen, mutta toistaiseksi puutteellisesta täytäntöönpanosta kärsineiden, meri- ja rannikkoalueiden laajentamista ([10]).

44. ilmaisee jälleen huolensa siitä, että EU ei saavuttanut meriympäristön hyvää tilaa vuoteen 2020 mennessä, kuten AK:n vuonna 2021 antamassa lausunnossa ([11]) todetaan.

45. muistuttaa, että EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteena on saada suojelun piiriin ainakin 30 prosenttia EU:n meristä, joista 10 prosenttia tiukan suojelun piiriin, ja ennallistaa meriekosysteemejä vähentämällä saastumista, liikakalastusta ja elinympäristöjen tuhoutumista. Luonnon ennallistamista koskevassa asetuksessa asetetaan oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi, että ainakin 20 prosenttia huonokuntoisista meriekosysteemeistä ennallistetaan vuoteen 2030 mennessä parantamalla biologista monimuotoisuutta, hiilen sitomista ja ilmastokestävyyttä (ks. myös yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteet ja poliittisissa suuntaviivoissa seuraavalle Euroopan komissiolle vuosiksi 2024–2020 esitetyt uuden komission yleistavoitteet elintarviketurvan alalla).

46. viittaa vuonna 2021 antamaansa lausuntoon ”Kestävä sininen talous ja vesiviljely” ([12]), jossa vaaditaan valtamerten ja merten kestävän hoidon asettamista keskeiseksi painopisteeksi ja sinisen talouden toteuttamista ekologisten rajojen puitteissa maapallon kestävyyden rajoja koskevan käsitteen mukaisesti. Siinä korostetaan myös, että julkisten ja yksityisten investointien ohjenuorana tulisi käyttää merten taloudellisen hyödyntämisen yhteensopivuutta merellisten elinympäristöjen vaalimisen kanssa.

47. muistuttaa, että biologisen monimuotoisuuden ennallistaminen ja ympäristön tilan heikkenemisen pysäyttäminen vaativat onnistuakseen aitoa kiertotaloutta, joka perustuu vastuulliseen tuotantoon, kulutuksen vähentämiseen, uudelleenkäyttöön, korjaamiseen ja kierrätykseen.

48. pitää tärkeänä myös ehkäistä saastumista ja vaarallisten kemikaalien vuotoja, jotta voidaan välttää yhteisvaikutusta muiden sellaisten ympäristöstressitekijöiden kanssa, joilla on pitkäaikaisia ja laajamittaisia ympäristövaikutuksia maa- ja meriympäristöön, kuten AK:n lausunnossa ”Kohti häiriönsietokykyistä vesihuoltoa ilmastokriisin torjumiseksi EU:n sinisen kehityksen ohjelman avulla” ([13]) todetaan. Tulevaa valtamerisopimusta on tuettava muilla uusilla toimintapoliittisilla linjauksilla, kuten tarkistamalla REACH-direktiiviä uusien uhkien (esim. PFAS-aineiden aiheuttama saastuminen) huomioon ottamiseksi.

Ennaltaehkäisy, varautuminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen

49. toteaa, että vaikka ilmastonmuutoksen pahin skenaario on vielä mahdollista torjua, jo käynnissä olevan ilmastonmuutoksen vaikutukset tulevat tuntumaan paikallisyhteisöissä ja etenkin rannikkoalueilla. Ilmastonmuutoksesta johtuviin, yhä useammin toistuviin äärimmäisiin sääilmiöihin ovat etulinjassa reagoimassa paikallis- ja alueviranomaiset. Olisi myös laadittava sopeutumisstrategioita, joissa käsitellään ilmastonmuutoksen vaikutuksia valtameriin, esimerkiksi merenpinnan nousua, sekä valtamerten happamoitumista ja muovin, ravinteiden ja kemikaalien aiheuttamaa pilaantumista.

([9]) Esimerkiksi direktiivi meriympäristöpolitiikan puitteista (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivi 2008/56/EY, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2008, yhteisön meriympäristöpolitiikan puitteista (meristrategiadirektiivi) (EUVL L 164, 25.6.2008, s. 19)) sellaisena kuin se on tarkistettuna, direktiivi vesipolitiikan puitteista (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY, annettu 23 lokakuuta 2000, yhteisön vesipolitiikan puitteista (EYVL L 327, 22.12.2000, s. 1)), Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, vuoteen 2030 ulottuva EU:n biodiversiteettistrategia (2020) ja EU:n asetus luonnon ennallistamisesta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1991, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2024, luonnon ennallistamisesta ja asetuksen (EU) 2022/869 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1991, 29.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj)), johon sisältyy valtameriä koskeva erityistavoite ennallistaa 20 prosenttia merialueista vuoteen 2030 mennessä, sekä saasteettomuustoimintasuunnitelma (2021).

([10]) Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomus 26/2020 – Meriympäristö: suojelu on EU:ssa laaja-alaista mutta jää pinnalliseksi.

([11]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Paikallis- ja alueviranomaiset ja meriympäristön suojelu” (EUVL C 300, 27.7.2021, s. 36).

([12]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Kestävä sininen talous ja vesiviljely” (EUVL C 97, 28.2.2022, s. 36).

([13]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Kohti häiriönsietokykyistä vesihuoltoa ilmastokriisin torjumiseksi EU:n sinisen kehityksen ohjelman avulla” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C, C/2024/5367, 17.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5367/oj).

50. muistuttaa kehottaneensa Euroopan komissiota vahvistamaan politiikkavälineidensä häiriönsietokykyulottuvuutta, jotta pystytään lisäämään paikallis- ja alueviranomaisten katastrofivalmiuksia ja niiden taloudellista häiriönsietokykyä sekä pitkän aikavälin kasvua kaikkialla unionissa.

51. katsoo, että valtamerisopimuksessa olisi edellytettävä ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevien paikallisten suunnitelmien ja asianmukaisten katastrofivalmiussuunnitelmien laatimista rannikkoalueilla. Suunnitelmissa olisi otettava huomioon paikalliset erityispiirteet, ja niillä olisi mahdollistettava tehokas ennaltaehkäisy, varautuminen ja reagointi äkillisiin, ennen kaikkea äärisääoloista johtuviin kriiseihin sekä hitaasti eteneviin prosesseihin.

52. painottaa tarvetta vahvistaa paikallisiin toimitusketjuihin perustuvia elintarvikejärjestelmiä pitkän aikavälin häiriönsietokyvyn ja kestävien yhteiskuntien luomiseksi.

53. katsoo, että valtamerisopimuksella on taattava oikeudenmukainen ja tasapuolinen siirtymä, jossa tuetaan syrjäisimpien alueiden, saarien ja rannikkoalueiden yhteisöjä siten, että turvataan niiden sosioekonominen kestävyys, työpaikkojen suojelu, sosiaalinen hyvinvointi ja aktiivinen osallistaminen omaan toimeentuloonsa vaikuttavien politiikkojen muotoiluun ja pidetään kiinni periaatteesta, joka koskee oikeutta jäädä kotiseudulle, parantamalla julkisten palvelujen, asuntojen, yhteyksien, liikenteen, koulutuksen ja työpaikkojen saatavuutta ja laatua.

Aluekohtaiset erityistarpeet ja -vaatimukset

54. muistuttaa, että syrjäisimmät alueet ja saarialueet ovat erityisen riippuvaisia valtameristä, kun on kyse kulkuyhteyksien ja tavarantoimitusten varmistamisesta sekä elinkeinojen kehittämisestä. Niiden erityistarpeisiin on vastattava tapauskohtaisilla toimenpiteillä, joilla taataan toimivat logistiikkaratkaisut kansalaisten elämää ja toimeentuloa varten, ottaen huomioon myös niiden riippuvuus lento- ja meriliikenteestä kulkuyhteyksien ja tavarantoimitusten turvaamisessa.

Kansainvälinen valtamerten hallinnointi

55. pitää keskeisen tärkeinä maailmanlaajuisella tasolla ([14]) ja EU-tasolla ([15]) luotuja hallintorakenteita, jotka mahdollistavat valtamerten hallinnoinnin ja niiden luonnonvarojen hyödyntämisen kestävällä tavalla.

56. muistuttaa, että syrjäisimmät alueet ovat geostrategisesti hyvin merkittäviä Euroopan unionille ainutlaatuisen sijaintinsa, rajatylittävän luonteensa sekä sen vuoksi, että ne levittäytyvät laajalle alueelle maapallon merikartalla. Lisäksi niiden vesillä voidaan liikkua vapaasti ilman turvallisuusuhkista johtuvia rajoituksia.

57. toteaa, että kun lisäksi otetaan huomioon syrjäisimpien alueiden talousvyöhykkeiden huomattava laajuus, joka vaikuttaa merkittävästi siihen, että EU:lla on maailman suurin talousvyöhyke, näille alueille olisi annettava nykyistä suurempi painoarvo ja toimintaresursseja sen varmistamiseksi, että ne todella ovat EU:n keihäänkärki valtamerten yhdennetyssä hallinnoinnissa.

58. muistuttaa lausunnostaan ”EU:n naapurimaiden kanssa tehtävän kestävän ja tehokkaan rajatylittävän yhteistyön edistäminen” ([16]), jossa todetaan, että ”rajatylittävää merialueyhteistyötä on parannettava”.

59. katsoo, että EU voi näyttää esimerkkiä ja innostaa muita alueita omaksumaan samanlaisia toimintatapoja. Valtamerisopimuksella tulisi sekä edistää tehokasta sisäistä hallintoa että luoda osallistavia yhteistyösuhteita unionin ulkopuolisten raja-alueiden kanssa. Sopimuksen olisi perustuttava EU:n monitasoisen hallinnon toimintamalliin, jolla varmistetaan paikallis- ja aluetason tiivis osallistuminen politiikan suunnitteluun ja täytäntöönpanoon, ja tätä mallia olisi vahvistettava. Komitea ehdottaa EU:n valtameridiplomatian hyödyntämistä valtameriresurssien kestävän käytön edistämiseen maailmanlaajuisesti.

([14]) Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus.
([15]) Yhdennetty meripolitiikka, direktiivi meriympäristöpolitiikan puitteista, yhteinen tiedonanto EU:n kansainvälisen valtamerten hallinnoinnin ohjelmasta ja vuoteen 2030 ulottuva EU:n biodiversiteettistrategia.
([16]) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”EU:n naapurimaiden kanssa tehtävän kestävän ja tehokkaan rajatylittävän yhteistyön edistäminen” (EUVL C, C/2024/1038, 9.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1038/oj).

Inhimillinen pääoma, tutkimus ja innovointi

60. katsoo, että valtamerisopimuksella olisi edistettävä meritutkimukseen tehtävien investointien lisäämistä, jotta saataisiin paikattua tietämyksen aukkoja erityisesti biologisen monimuotoisuuden, ekosysteemipalvelujen, ilmastovaikutusten ja vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelun alalla, sekä uusia teknologia- ja liiketoimintamahdollisuuksia, joissa noudatetaan vahingon välttämisen periaatetta. Komitea ehdottaa paikallisen tietämyksen ja paikallisverkostojen hyödyntämistä, jotta rannikkoalueista voisi tulla tutkimus- ja innovointikeskuksia. Paikallis- ja alueviranomaisille olisi pyrittävä turvaamaan niille kuuluva asema uudessa globaalissa hallinnossa, ja sitä varten olisi ensi alkuun varmistettava AK:n edustus Nizzassa kesäkuussa 2025 pidettävässä YK:n valtamerikonferenssissa. Komitea kehottaa tiivistämään yhteistyötä kansainvälisten organisaatioiden ja kolmansien maiden kanssa globaalien valtamerihaasteiden ratkomiseksi ja toivoo poliittista johdonmukaisuutta, avoimia vaikutustenarviointeja ja jo päätettyjen toimenpiteiden tehokkaampaa täytäntöönpanoa. Käytettävissä olevien välineiden ja toimenpiteiden täytäntöönpanoa olisi tehostettava, ja EU:n asemaa johtavana lainsäätäjänä näissä asioissa olisi vahvistettava. Komitea peräänkuuluttaa rannikkoalueiden yhdennettyä hallinnointia, yhteistyötä eri alojen välillä ja foorumeita tutkijoiden, poliittisten päättäjien, teollisuuden ja kansalaisyhteiskunnan välistä vuoropuhelua varten sekä painottaa kestävän sinisen talouden merkitystä rannikkoyhteisöille ja pitää tärkeänä, että kestävyystavoitteet otetaan huomioon EU:n toimintapolitiikassa ja rahoituksessa. Lisäksi on edistettävä tieteellisen tiedon keräämistä ja jakamista poliittisten päätösten tueksi, vahvistettava tutkimuksen ja innovoinnin roolia päätöksenteon tukemisessa ja parannettava tieteeseen perustuvaa yleistietoutta valtamerten hallinnoinnista sekä hallinnointivalmiuksia. Niin ikään on kiinnitettävä huomiota tarpeeseen luoda valtamerten havainnointi-infrastruktuuri ja kehittää tähän liittyviä valmiuksia valtamerillä ja rannikkoalueilla sekä laatia meriympäristön tilasta laaja-alainen yleisarvio, joka kattaa myös sosioekonomiset näkökohdat.

61. kehottaa merialueita harkitsemaan sinisten älykkään erikoistumisen strategioiden kehittämistä täydentämään nykyisiä alueellisia älykkään erikoistumisen strategioita.

62. korostaa, että EU:n sisäisen hallinnoinnin tehokkuuden parantaminen edellyttää kokonaisvaltaista meripolitiikkaa, johon osallistuvat kaikki meriasioiden hallinnointiin erikoistuneet julkiset elimet ja viranomaiset. On myös parannettava kaikkien osapuolten välistä koordinointia ja helpotettava näin tietämyksen hallintaa.

63. kannattaa Euroopan parlamentin hyväksymää lainsäädäntöehdotusta kestävistä meriliikenteen polttoaineista ja erityisesti valtamerirahaston perustamista alusten energiatehokkuuden parantamiseksi ja meriliikenteen hiilestä irtautumiseen tähtäävien investointien tukemiseksi. Komitea muistuttaa aiheesta ”Yhteinen kalastuspolitiikka kentällä: kohti kestäviä ja selviytymiskykyisiä EU:n rannikkoyhteisöjä” vuonna 2024 antamastaan lausunnosta, jossa tähdennetään tarvetta tukea oikeudenmukaista siirtymää vähävaikutteiseen kalastukseen, ja painottaa, että kaikessa merialojen taloudellisessa toiminnassa on toteutettava oikeudenmukainen siirtymä toiminnan häiriönsietokyvyn ja kilpailukyvyn turvaamiseksi pitkällä aikavälillä. Komitea on tyytyväinen marraskuussa 2024 hyväksyttyyn kestäviä meriliikenteen polttoaineita koskevaan FuelEU Maritime -ehdotukseen mutta muistuttaa, että jotta kalastuslaivasto voisi siirtyä käyttämään uusiutuvia energialähteitä, on tarpeen poistaa tähän liittyvät esteet sidosryhmien välisen koordinoinnin ja yhteistyön avulla, paikata vajeet osaamisessa ja teknologiassa tutkimuksen ja innovoinnin avulla, kehittää tarvittavaa osaamista ja edistää työvoiman mukautumista energiasiirtymään sekä parantaa liiketoimintaympäristöä, myös rahoitusmahdollisuuksia.

64. kannattaa ajatusta, jonka mukaan valtamerisopimus olisi ensimmäinen askel yhtenäisen lainsäädännöllisen ja ei-lainsäädännöllisen kehyksen luomisessa valtameriä varten. Kehykseen kuuluisi jatkossa valtamerisäädös sekä nykyisen lainsäädännön, muun muassa meristrategiapuitedirektiivin ja merten aluesuunnittelua koskevan direktiivin koordinoitu tarkistaminen.

Bryssel 3. huhtikuuta 2025.

Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja
Kata TÜTTŐ